

De morgenster van Wittenberg

Het leven van Käthe Luther

Christa Boerke

Uitg. Den Hertog, Houten, 2016

paperback, 148 pag., €14,90

EAN code: 9789033127885

Bij alle aandacht die Maarten Luther krijgt in het Lutherjaar 2017 is het mooi dat er ook een boek over zijn vrouw, Katharina von Bora, verschijnt.

Het boek begint met een schildering van de tijd waarin Käthe leefde, de 16^e eeuw. Een tijd die in de verste verte niet leek op het leven in onze 21^e eeuw. Een tijd van houtkachels, kaarsen en olielampen, ketels boven het vuur en de was die met de hand gedaan moest worden. Een tijd waarin de kerk steeds verder bij het Woord vandaan raakte, en de geestelijkheid op grote schaal hun ambt en celibaat niet serieus namen. Een tijd ook waarin de bestemming van de vrouw vooral in het huwelijk lag, om een stuk zekerheid in het bestaan te krijgen. De vrouw werd vooral gezien om kinderen te krijgen en de man te verzorgen.

In deze tijd ontstond de omwenteling, die kerk en theologie terug wilde brengen naar de kern: de Schrift als het levende Woord van God: de Reformatie. Maarten Luther, monnik, hoogleraar en predikant gold als de aanstichter hiervan toen hij op 31 oktober 1517 in 95 stellingen de misstanden in de kerk aan de kaak stelde.

Katharina von Bora zou waarschijnlijk nooit bekend geworden zijn als ze niet met hem getrouwd was. Het boek tekent haar echter niet alleen als “de vrouw van”, maar als een sterke, onafhankelijke persoonlijkheid, die een belangrijke levenstaak heeft vervuld.

Katharina von Bora (1499-1552) was van adellijke komaf en sinds haar 5^e levensjaar in het klooster onder de hoede van de nonnen. Daar leerde ze lezen en schrijven, Latijn en het huishouden. Op haar 16^e legde ze de gelofte van armoede, kuisheid en gehoorzaamheid af, waarmee ze intrad als de bruid van Christus. De berichten over wat er gebeurde in Wittenberg bereikten echter ook het klooster en hadden invloed op hun opvattingen. Uiteindelijk is Käthe, zoals ze meestal genoemd werd, in april 1523 samen met 11 andere nonnen, uit het klooster ontsnapt. In hun witte habijt en kap werden ze in Wittenberg afgeleverd.

Boeiend wordt beschreven hoe ze uiteindelijk met Luther in het huwelijk treedt. Van het huwelijk tussen Käthe en Luther krijgen we een aardig beeld door de vele brieven die Luther schreef en door de tafelgesprekken, die veelal door zijn studenten zijn opgeschreven.

Het boek citeert ook regelmatig uit Luthers brieven, waarbij de nodige humor niet ontbreekt. Zo schreef hij aan een vriend: “mijn heer Käthe doet je de groeten, ze is voerman, bewerkt de akkers, hoedt en koopt vee, brouwt bier, enzovoorts.” Maar hij schreef ook dat ze tijd in moest ruimen voor haar geestelijk leven: hij had haar 50 gulden beloofd als ze voor Pasen de hele Bijbel gelezen had. Van Luther is bekend dat hij voortdurend geldgebrek had omdat hij zeer vrijgevig was, dus waar hij die 50 gulden vandaan moest halen?

Käthe moet enorm hard gewerkt hebben om het gezin -ze kregen 6 kinderen-, en alle gasten en studenten te verzorgen. Ze had de gewoonte om om 4 uur op te staan, vandaar de bijnaam: de morgenster van Wittenberg. “Ik ben de lagere baas, zij de hogere. Ik ben Aäron, zij is mijn Mozes” schreef Luther in een andere brief.

In 1546 stierf Maarten Luther en werd Käthe op 47 jarige leeftijd weduwe.

Na een val in 1552 sterft ze na een ziekbed van enkele maanden. Melanchton, een goede vriend van Luther schrijft over haar: “Tijdens heel de periode van haar ziekte heeft zij zich met het Woord van God getroost en opgericht en met de vurigste gebeden naar een uredig einde aan dit kammervolle bestaan verlangd. Dikwijls heeft zij ook de kerk en haar kinderen aan God opgedragen en de wens uitgesproken dat de zuivere leer, die de Heere via de stem van haar man in deze laatste tijd aan de kerk heeft teruggegeven, onvervalst aan het nageslacht mag worden doorgegeven.”

Het is een boeiend en gemakkelijk te lezen boek, waarin je een goed beeld krijgt van het leven van Herr Käthe. Gezien de literatuurlijst achter in het boek heeft de schrijfster,

Christa Boerke, uitgebreid de bronnen geraadpleegd. Zo komt iemand die 500 jaar geleden leefde dichtbij je en dat is knap.

Alie den Harder-van den Dool, Soest

